

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Vayeşev

Teselliyi Reddetmek, Ümidi Korumak

Aldatmaca gerçekleşmiştir. Yosef köleliğe satılmıştır. Kardeşleri onun mantosunu kana daldırırlar. Onu babalarına getirerek "Bak ne bulduk. Lütfen tanımaya çalış. Bu, oğlunun mantosu mu, değil mi?" derler. Yaakov onu tanıır ve cevap verir: "Oğlumun mantosu bu. Vahşi bir hayvan yedi onu. Yosef paramparça oldu." Ardından şöyle okuruz:

Yaakov giysilerini yırttı ve üzerine çul geçirdi. Oğlu için günler boyunca yas tuttu. Tüm oğulları ve tüm kızları onu teselli etmeye çalıştılar; fakat o teselli bulmayı reddetti. "Mezara [Şeol], oğlumun yanına inene kadar yas tutacağım" dedi. Babası onun için ağladı.

Bereşit 37:34-35

Yahudilikte keder ve yasin sınırlarına dair kanunlar vardır – şiva (yedi gün), şeloşim (otuz gün), şana (bir yıl). Sonsuza dek yas tutmayı haklı çıkaran bir kayıp diye bir şey yoktur. Talmud, Tanrı'nın, belirli zamanın ötesinde

ağlayan kişiyi payladığını söyler: "Sen benden daha şefkatli değilsin." Ama işte, Yaakov teselli bulmayı reddetmektedir.

Bir Midraş dikkate değer bir açıklama verir. "Kişi, ölmüş biri için teselli bulabilir, ama hâlâ hayatta olan biri için değil" der. Başka bir deyişle, Yaakov teselli edilmeyi reddetmiştir, çünkü Yosef'in hâlâ hayatta olduğu konusundaki umudunu henüz yitirmemiştir. Bu, trajik bir şekilde, ailelerinin bir ferdi kaybolmuş (örneğin görev sırasında kaybolan askerler gibi), ama onun öldüğüne dair henüz hiçbir kanıtları bulunmayan kişilerin kaderidir. Bu kişiler normal yas aşamalarıyla ilerleyemezler, çünkü kayıp kişinin hâlâ kurtulabileceğine dair olasılığı terk edemezler. Devam eden ızdırapları bir sadakat şeklidir; vazgeçmek, yas tutmak, kayıpla barışık hale gelmek bir tür ihanet olarak algılanır. Bu gibi durumlarda keder, bir bitimden, bir kapanıştan yoksun kalır. Teselli edilmeyi

reddetmek, ümidi kesmeyi reddetmektir.

Ancak acaba Yaakov umudunu hangi temele dayanarak sürdürmekteydi? Yosef'in kana bulanmış mantosunu tanıdığına şüphe yoktur – Yaakov bunu açıkça dile getirmişti: “Oğlumun mantosu bu! Onu vahşi bir hayvan yemiş olmalı! Yosef lime lime oldu!” Acaba bu sözler Yosef'in ölümünü kabullendiği anlamına geliyor değil midir?

Yakın bir zamanda kaybettiğimiz David Daube benim ikna edici bulduğum bir önermede bulunmuştu. Oğullarının Yaakov'a söyledikleri sözler – aker na; tam çeviriyle “lütfen tanı” – yarı-hukuki bir çağrışıma sahiptir. Daube bu pasajı, yakın dilsel paralellikleri olan başka bir pasajla ilişkilendirir:

Yakın bir zamanda kaybettiğimiz David Daube benim ikna edici bulduğum bir önermede bulunmuştu. Oğullarının Yaakov'a söyledikleri sözler – aker na; tam çeviriyle “lütfen tanı” – yarı-hukuki bir çağrışıma sahiptir. Daube bu pasajı, yakın dilsel paralellikleri olan başka bir pasajla ilişkilendirir:

Şemot 22:9-12

Burada söz konusu olan mesele, bir emanetçi (şomer) tarafından taşınan sorumluluğun kapsamıdır. Eğer hayvan ihmalkârlık sonucunda kaybedilmişse, o zaman emanetçi kabahatlidir ve kaybı tazmin etmekle yükümlüdür. Eğer ortada bir ihmal yoksa ve sadece bir force majeure, yani önlenemez ve öngörülemeyen bir

kaza söz konusuysa, o zaman emanetçi kabahatli sayılmaz. Buna verilebilecek bir örnek, kayba yırtıcı bir hayvanın sebep olduğu bir durumdur. Kanunda geçen sözler – tarof yitaref, yani “yırılmışsa / parçalanmışsa” – Yaakov'un, Yosef'in durumu hakkındaki yargısıyla tam bir paralellik içindedir: tarof toraf Yosef, “Yosef paramparça / lime lime oldu.”

Bu tür kanunların bir kısmının Tora verilmeden önce var olduğunu biliyoruz. Bizzat Yaakov, sürüleri kendisine emanet edilmiş olan Lavan'a “Hiçbir zaman sana [vahşi hayvanlarca] parçalanmış bir hayvan getirmedi; kaybı şahsen üstlendim” (Bereşit 31:39) demişti. Bu da, o zamanlarda bile emanetçilerin, yırtıcı hayvanların sebep olduğu zararlar için sorumluluktan muaf olduklarını gösterir. Ayrıca bir ağabeyin, kendi sorumluluğuna emanet edilmiş bir kardeşinin kaderi hakkında – örneğin ikisi baş başa oldukları zaman – buna benzer bir sorumluluk taşıdığını da biliyoruz. Kayın'ın, Evel'in akıbeti hakkında Tanrı'yla yüzleştiği zamanki inkârının anlamı budur: “Kardeşimin bekçisi (şomer) miyim ben?” (Bereşit 4:9).

İşte şimdi, Yaakov'un, yanlarında Yosef olmadan geri dönen oğullarıyla olan buluşmasındaki bir dizi nüansı anlayabiliriz. Normalde küçük kardeşlerinin ortadan kaybolmasından sorumlu tutulmaları gerekirdi. Bunu bertaraf etmek için, kardeşler, Tora'nın daha ileride verdiği kanun doğrultusunda, “geri kalanları kanıt olarak getirmişlerdir”. Eğer bu kalıntılar vahşi bir hayvanın

saldırısına dair emareler gösteriyorsa, o aşamada yürürlükte olan kanunun hükmüyle, masum sayılmalıdırlar. Yaakov'dan istekleri – aker na, “lütfen tanı” – “delili incele” anlamına gelen hukuki bir talep olarak yorumlanmalıdır. Yaakov'un bunu yapmaktan ve gördüklerine dayanarak onları temize çıkarmaktan başka bir alternatifi yoktur. Ancak bir yargıç, eldeki delillerin bir mahkûmiyet kararını haklı çıkarmak için yeterli olmadığı bir durumda, belirli bir suçla itham edilen bir şüpheliyi fiilen aklamak zorunda kalmasına rağmen, hâlâ içinde bazı şüpheleri taşımaya devam edebilir. Bu yüzden Yaakov'un oğullarını yasal yönden aklamaya mecbur kalmış olması, onların söylediklerine güvendiği anlamına gelmek zorunda değildir. Doğrusu, Yaakov buna inanmamıştır ve teselli bulmayı reddetmesi de onun ikna olmadığını gösterir. Yaakov, Yosef'in hâlâ hayatta olduğuna dair umuduna devam etmiştir. Ve o umut zaman içinde haklı da çıkmıştır: Yosef gerçekten de hâlâ hayattaydı; ve baba ile oğul nihayet kavuşmuşlardı.

Teselli bulmayı reddetmek, Yahudi tarihinde birden çok kez dile getirilmiştir. Daha ileri bir çağda bunu Peygamber Yirmeyau duymuştu:

Şöyle diyor A-Şem:

“Rama'da bir ses duyuluyor

Ağıt ve acı bir ağlayış.

Rahel, çocukları için ağlıyor.

Çocukları hakkında teselli

bulmayı reddediyor,

yoklar diye.”

Şöyle diyor A-Şem:

“Sesini ağlamaktan esirge

Ve gözlerini gözyaşından.

Çünkü yaptıklarının karşılığı var” –

A-Şem'in Sözü –

“Düşman topraklarından dönecekler.

Geleceğin için ümit var” – A -

Şem'in Sözü – “Çocukların, kendi topraklarına dönecekler.”

Yirmeyau 31:14-16

Yirmeyau Yahudilerin geri döneceklerinden neden bu kadar emindi? Çünkü teselli bulmayı reddediyorlardı – yani ümitlerini kaybetmeyi reddediyorlardı.

Aynısı Babil sürgünündeyken de geçerliydi. Teselli edilmeyi reddetmenin en tipik ifadelerinden birinde dile getirildiği gibi:

Babil'in nehirlerinin kıyısında – orada oturduk ve ağladık Tsiyon'u hatırlarken...

A-Şem'in şarkısını, yabancı topraklarda nasıl söyleriz?!

[Yemin ettik:] “Eğer seni unutursam ey Yeruşalayim, sağ elim [becerisini] unutsun!

Dilim damağıma yapışsın,

Eğer seni anmazsam

Eğer seni en büyük sevincimin bile üstünde tutmazsam.

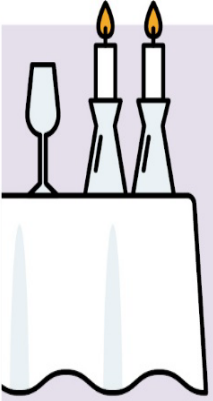
Teilim 137:1-6

Anlatıldığına göre Napoleon bir Tişa BeAv günü bir sinagogun yakınlarından geçerken, içeriden ağıt

seslerini duymuştu. “Yahudiler ne için ağlıyor?” diye sordu subaylarından birine. “Yeruşalayim için” diye cevap verdi asker. “Yahudiler onu kaybedeli ne kadar oluyor?” diye sordu Napoleon. “1.700 yıldan fazla” cevabını alınca “Yeruşalayim için bu kadar uzun süreyle yas tutabilen bir halk, bir gün tekrar onun kendisine iade edilmesine nail olacaktır” dedi imparator.

Yahudiler, asla ümitlerinden vazgeçemedikleri için teselli edilmeyi reddeden halktır. Yaakov sonunda Yosef’i tekrar görebilmiştir. Rahel’in çocukları ülkelerine geri dönmüşlerdir. Yeruşalayim bir kez daha Yahudilerin yuvasıdır. Tarih boyunca tüm deliller aksini göstermiş olabilir: geri kazanılamaz bir kayba, tarihin geri alınamaz bir fermanına, kabullenilmesi gereken bir kadere işaret etmiş olabilir.

Ancak Yahudiler bu delillere asla inanmamışlardır, çünkü ellerinde ona karşı öne sürebilecekleri başka bir şeyleri vardı – “tarihi kaçınılmazlık”tan çok daha güçlü olduğu kanıtlanmış bir inanç, bir güven, kırılmaz bir ümit. Yahudi devamlılığının o ümidin içinde korunduğunu söylemek abartı olmaz. Ve o ümit, Yaakov’un yaşamındaki basit – veya belki de o kadar basit olmayan – bir cümleden gelmiştir. “Teselli bulmayı reddetti.” Ve – her ne kadar hâlâ şiddet, yoksulluk ve adaletsizlikle yaralanmış bir dünyada yaşıyorsak da – aynısını biz de yapmalıyız.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Hangi ümide, zor görüldüğü zaman bile sıkı sıkıya sarıldınız?
2. İnanmaya devam etmenize ne yardım etti?
3. Yaakov’un ümidi tüm ailesinin geleceğini şekillendirmişti. Bir kişinin ümidinin başkalarına ilham verdiği bir örnek aklınıza geliyor mu?